

KONRÁD GYÖRGY

Öreg erdő

(Ásatás 2.)

MI TÖRTÉNT AZ ARCUNKKAL

1956 után, aki nem ment el, bunkert, áttelelő zugot, rejtőző helyet keresett, belső emigrációs formát. Azt kérdezte az ember magától: mit mutathatok magamból? Kivel mennyire lehetek őszinte? Döntések a meghatározottságok keresztútján. Minél inkább látható egy ember választásainak iránya és összefüggése, annál inkább beszélhetünk személyiségről. Minél karakteresebb a személyiség, annál bővebben jönnek a kihívások. Kinek mi volt az életbölcsélete, a tartalék ereje, a belső titka, mi segítette át a válságokon? Az osztálytársak fele elment, évek múltán olykor hazalátogattak, a maradás mint cselekvés nem volt nagyon érdekes. Senkinek sem könnyű helyesen élnie, egy kelet-európai írónak talán még nehezebb. Minden könyv valamilyen helyzetben születik, és a könyvnek nem árt, ha ez a helyzet nem unalmas. Kalandos mesterséget űzött, aki Budapesten komolyan vette az írást. Ebben az évben, 2006-ban lesz a félszázadik évfordulója a forradalomnak, az ötvenhatos ifúság hetvenéves lett. Tehát egy híd rekonstrukciója. A két pillér 1956 és ez a mostani év: 2006. Forradalmi ifúság és konzervatív öregkor? Most, hogy itt összejöttünk ezen az iskolai veterántalálkozón, tételezzük fel,

hogy ez egy történelmi pillanat, csak azért, mert itt és együtt vagyunk. Mi történt az arcunkkal ötven év alatt? Jönnek a barátok és a szerelmek. Az egyik Nyugatra ment, a másik börtönbe vagy politikai állásba, de a nagyobb rész már a föld alá. Aki túlél, az legyen túlélő, baromi szívóssággal még hozzá! Ébredésünkhöz hozzátartozik naponta megújuló képességünk az újjászületésre. Minden felfordulás, minden haláleset, minden zaklatás és betegség után összeszedem és azzal hitegetem magam, hogy dolgom van, szólnom kellene mások helyett is, esetleg az elgázósított unokatestvéreim és iskolatársaim, a gyerekek helyett általában. Nem ok nélkül voltam gyermekvédelmi felügyelő legtovább tartó állásomban, szegényeket, bolondokat védtem, balszerencséseket, kelet-európaiakat, balkániakat, kollégákat, disszidenseket, kizártakat-bezártakat. Volt elég áldozat, akinek a nézőpontját gyakorolhattam, noha nem volt bennem semmi ellenézés a szerencsések, a gazdagok és a hatalmasok ellen. Azt is lehet szeretni, aki a sorsjátékban a főnyereményt húzta ki, akinek a horgászbotjára percek alatt ránehezedik a nagy hal, és akit hölgyválasz esetén a legszebb lány kér föl a bálón.

HARMADIK FELESÉG NEGYVEN ÉVE

Tegyük magunkat egy kávéházba délután öt óra tájban, ilyenkor szoktak találkozni, akik már elvégezték a dolgukat, maguk mögött hagyták az asztalukat, fogyasztottak valamit, amitől a fehér kárpit a falon színes derengést áraszt. Igen, még írok, van már egy harmadik feleség is, röpke negyven éve. Igen, gyerek is (két házasságból, Lángh Júliával és Lakner Judittal), öten vannak mindösszesen, nekem szépek és különösek. Hogy mi van Budapesten? Van egy kedvrontó rezsim és egy okoskodó, de az orránál fogva vezethető nép. Mellesleg az ember utcákban, házakban él, nem a rezsimben, és ritkán találkozik a címszereplőkkel. Ha nem akarja, akkor nem kell eltúloznia a bosszankodást miattuk. Elég jól vagyok ott, ahol vagyok, nem sanyargat az elvágyódás. Azt képzelem, hogy valami kevéssel tisztábban látok, mint fiatalabb koromban. Ez a már nem egészen ifjú alany egy kertés házban élvezi az időtlen ismétlődést és a csendnél halkabb csendet, estefelé azonban majdnem mindig van vendég. A térdem is megnyugvást érez, ellátta a dolgát számos gyerekfenék alatt, fel-le ugrált és ugráltatott (hohoc katona, hányan ülünk egy lóra?), egy egész ménesre való lovacskázást nyújtott. *Az én* csak egy rag nélküli személyes névmás. Amikor kimondom: én, akkor további kérdéseket nyitok meg. Ki az, mi az, és honnan tudom? Ha ezt az ént a magam tulajdonnévvel látnám el, és odatenném életem bármelyik korábbi szakaszának bármelyik

színhelyére, nem könnyen tudnék belebújni. Dolgoznom kellene ezért, akadozva és fáradtságosan ereszkednék csak bele akkori önmagamba, mint egy búvárköpenybe, mint egy kezeslábas munkaruhába, mint egy pókhálós szekrénybe, mint egy elfelejtett iratkötegebe, mint egy magára hagyott szerszamos kamrába. Itt a kulcs, nyitja, a fiók kihúzható. Mi kerül a kezem ügyébe? Régi fényképek, arcom, nevek, igazolványok, címlisták, telefonjegyzékek, a fiókot visszatolom. Autók állnak meg a házunk előtt, és kimozdítanak az ólamból, egy barlanglakó időnként repülőterek mozgójárdáján találja magát. Szellemvasúton ülök napestig, távoli kontinenseken meglátogatom egykori osztálytársaimat, és megnyugtat a felismerés, hogy ez az X. ugyanolyan kedves marha, mint volt. Sok szobában aludtam már, és amikor elhagytam őket, élveztem, hogy leválnak a testemről. Már megtanultam a dolgok helyét bennük, és a célirányos testfordulatokat, hogy ne ütközzem bele az asztal vagy a szekrény sarkába, mostanában azonban több a baleset, beleverem elalvó fejemet az asztal élébe, vagy leesem az ágyról. Vajon miért megyek oda, ahonnan jobb lesz eltűnnöm, tetszik nekem lassabban vagy gyorsabban elhagyni szobákat, ahogy némelyik hüvelyből is jólesett kisiklanom, dolgovágézt, ellankadó és összezsugorodó szerzőszámmal, ahogy a munkahelyemen, tanári vagy kutatói irodámban is jó volt eloltani a villanyt, és betenni magam mögött az ajtót.

ELFÜSTÖLNI

Sok olyan ország van a világon, ahol a határon hosszan piszmoztak a fülkékben rejtelmesen vacakoló határőrök, akik már mindent felírtak és mindent ellenőriztek, és akik megállapították, hogy többféle listán is rajta vagyok, mert bevitt a kíváncsiság, mert belekeveredtem, úgyhogy most félre kell állnom, mert amikor a monitoron vagy a fekete könyvben megjelent a nevem a határőrtiszt szeme előtt, akkor feszésre rándult az arca. Íme a helyzet, amelyre ő félig lehuny szemhéja mögött várt, és ettől a pillanattól fogva bevetésben van, most kell megmutatnia, hogy mit tud. Surrogás van a bozótban, és a vaddisznó megjelent a vadászles alatt a tisztáson, így álltam futó mosollyal az útlevel-ellenőrző ablak előtt. Olyan repülőtereken, ahol a vécé mocskos, ahol rozsdás csövek, vedlett falak, lábszag és hitvány mosószerek szaga keveredik a lanyhán tisztálkodó személyzet fokhagymás leheletével, amelyeken tehát a fegyveres adminisztráció nagyon is jelen van, és a rendetlen nemtörődömség a rettegő aggályokkal közös elegyet alkot, az ilyen repülőtereken engem félreállítottak, egy szűkös fülkébe vezettek, és arra kértek, hogy vegyek le magamról minden darabot, hogy a ruházatomat átvizsgálhassák, és tegyem ezt lehetőleg gyorsan és készségesen, ha el akarok jutni a repülőjegyem szerinti úti célomra. Minden tubusba, minden cipőbe belenéztek, de végül megkaptam a távozási engedélyt a titkos szolgálat fejtől, mert talán nem lenne egyértelműen jó engem visszatartani, nemkívánatos bonyodalmak

csúfondáros mondatok keletkezhetnének. Egyébként gyanús személyemnek addigra már sikerült a megfelelő címre eljuttatnom azt, amit akartam, ami nekem fontos volt, hogy aztán magamhoz vehessem és tovább dolgozhassam rajta: mozgattuk a különféle fizikai alakot öltő szövegeket. De azért ők csak örüljenek, hogy elkaptak. Az őrök olykor ráharaptak a csalétekre, és elsiklottak a lényeg mellett. Korábban keljenek, ha nálunk akarnak fortélyosabbak lenni. Az öreg ritkán dobja a lovak közé a gyeplőt, de olyankor aztán hujjogat: sebesebben, ördögfiókáim! A tóparton ebédeltem, egy suhanós, megalapozott fényű vendéglőben, ahol a fiatal személyzet csinos és udvarias, ahol az öreg gazda eljátssza velem a borrendelés többféle morgással együtt járó színjátékát. Miután túl vagyok a kávé, erősödő és bátortalanból bősre váltó moraj riaszt fel. Ordítanak az ablakom alatt, őrzöngő fickók fognak a lépcsőn fölfelé csörtetni, és felszaggatják az ajtókat. Ilyenkor hasznos belekeveredni a tömegbe, vagy a hátsó kijáraton át elfüstölni. A barátságos képem cinkos sugarakat lövell a marcona fegyveresek darabos képébe. Haver, erre igyekezz, mondják, ott leléphetsz, mássz be ide, vagy mássz itt ki, én semmit sem láttam. Persze műhiba is előadódhat, olyankor az ember ideiglenesen rács mögött rohad, és aljas barmok ellen védi az életét. Nem, igazán nem szeretnék semmi zajos dolgot elővarázsolni, se forradalmat, se tűzvészt, se földrengést, se családi háborút, se házasságbomlást, a bajt nem kell keresni.

BABONÁS VAGYOK

A normális bajok elegendőek, a butulás, a test kis nyavalyái, kilencvenéves anyám kéztörése, szédülése, gyengesége, egy kis rokon gyerek elgázoltatása, jó ismerősök halála. Leteszik a kilencvenhárom éves nagybácsit a folyosón a kőpadlóra, két napig ott van, anyámat hívja eszméletlen, közben az unokaöccse, gazdag ember, felmegy a lakására, feltúrja a szekrényeket, nyugtalankodik, kell, hogy Marci bácsinak legyen takarékbetétkönyve, lehet, hogy nem lesz meg a remélt örökség? Főorvos ugyanabban a kórházban, ahol Marci bácsi a folyosón fekszik. Éjjelenként vannak furcsa felriadásaim, néha megremülök attól, hogy egyszer csak nem tudok lélegzetet venni, ilyenkor muszáj valami erőset innom, és kimennem az erkélyre, hogy

pásztori tekintettel számba vegyem a hegykoszorú imbolygó fényeit. Figyelemmel kísérem egy magányos, baktató férfi menetét odalenn. Ha látogatóm van, érdeklődően dűnnyögök, küzdök szemhéjam ólomsúlyával, fél liter bor után ellenben mesedüh vesz erőt rajtam. Még nem szeretnék elkullogni innen, de már csendesen munkálkodik az elmegyöngülés. Jólesik járnom a hegymagasi kert vastag fűvén, tetszéssel nézem a kövirózsát a kerítés tövében. Éjszaka nagy eső volt, északi szél fúj, leng a szemközti nagy fenyő koronája. A fácskák élvezik az esős éjszakákat, megtelnek nedvességgel, ruganyossággal, dús, sötét ég alatt dús, sötét koponyák. Szobámban egy hosszú és mély lélegzetvétel után kivörösödnek a fehérre meszelt falak.

ÁTSÉTÁL A MÚLTBA

Szinte észrevétlenül búcsút mondtunk az európai háború esélyének. Kiléptünk a megsemmisítő tábor kapuján, úgy látszik, élni fogunk. A halálos fenyegetés elhúzódott a fejünk fölül, már csak a magunk erejéből leszünk boldogok és boldogtalanok. Eljött az idő, amikor lehet dolgozni, előállíthatod, piacra léphetsz, megmutathatod. Az emberek rákapsoltak, a lógás már nem dicsőség, a savanyú a szülő típusú beszédek elvesztették a történelmi létalapjukat. Ha mindenki hajt, akkor kevésbé érünk rá egymásra. Ha beszélgetünk, arról beszélünk, ami a nyilvánosságot foglalkoztatja, amiről a televízióban is szó van. A fordulat előtt olyasmiről beszélgettünk, amiről az újságokban nem volt, nem lehetett szó. Kelet-európaiak, ez volt a mi évünk, 1989, a polgári forradalmak aktuális és kétszáz éves ünnepe. Az átörös megtörtént, választottunk, elmondtuk a magunkét, a címdalról hátrább szorultunk. Már nem olyan nagy szenzáció, hogy az előkelőbb nyugat-európai családnak szegény és nem egyértelműen vonzó rokonai lettünk. A hullámok rajtunk átvonultak, a kamerák és a mikrofonok keletre és délkeletre mentek. Miért lenne olyan szép, ami az elnyomtatás után marad? Miért lettek volna az elnyomottak nemesek? A játszótéren én az egyik játékos voltam a sok között. Minden ötletes vállalkozás gondolati játékból keletkezett. Spekulálunk. És ha nem így, hanem

úgy tennénk le egymás mellé az építőköveket? Az élethossziglani játszma egy szakasza volt a nyolcvanas évek, a fordulat előkészítése. Nem árt, ha egy ember megpróbálja érteni a saját útját. Az enyémhez hozzátartozik a pulzálás. Üzenetfelhő vibrál az Én és a Világ között, de egyszer csak lebénul a vezeték, és kiég az agyvelő. Jogomban és módomban áll valószínűtlen dolgokat művelni, tetszés szerint váltogathatom a helyeimet és az állandó mai nap dátumát. Bárhol vagyok, felhívhatnak *A Túlsó Part* nevű magazin szerkesztőségéből, bármely pillanatban utolérnek. Az újság igényei és az én vágyaim gyakran egybeesnek. Küldenek szerteszét a világba, és én megyek magányos tanyára és húszmillió emberkaptárakba. Szeretem magam körül a lökdösődő, topogó, párolgó embertömeget, érzem a lehetőséget. Komoly hetilap megbízásából utazom, fel vagyok rá hatalmazva, hogy száz évet visszacsúszsam, és látogatást tegyek városunkban az első világháború előtt. Átruccanhatok a XX. század első felébe, és ott eltanyázhatok egykori nevezetességek körében, akiknek egyáltalán nincsen se zöld arcszínük, se hullaszaguk, legföljebb sör-, szivar- és lábszaguk van. Holmi díszpolgári kiváltság okán időnként átsétálhatok a múltba, ott ülhetek régvolt kávéházi asztaloknál, és különösebb nekrofil elhajlás nélkül módomban áll ölelkezni valakivel, aki már régen nincs.

FÖLDI HAZAFIAK

2016. A szoros, már-már fullasztó helyzetből igyekszem belső erővel kibontakozni. Az emlékezés visszatekintő képzelődés, a szemlélődést pedig átiszínezi a vágy, a kelletlenség és a szeszély, ami nem más, mint folytatólagos döntéssorozat sugallatok alapján, szlalomozva, és akár nyerek, akár veszték: továbbhaladás az én elágazásoktól szakaszolt utamon. Régi mesterek szerint a regénybe minden belefér. Egyetérttem ezzel a nézettel, és fogadtam a még csukott szemű, de már derengő agyú nekilendüléseket. Különböző városokban megrögzött szokásom volt még alvó nők mellől felkelni, és átmenni a szomszéd szobába, ahol az asztalon várt a tegnapi esti teáskannában a hideg tea. Mit akarok? A vadidegent megszelídíteni? A csábítás nemcsak közeledés, nyomulás, hanem eltávolodás, talánnyá válás is. Sejthető, hogy a tartalék bővebb, mint az előadott. A jelen megbecsülése a túlélőnek természetes, hiszen ő életének minden egyes percében még egy percet élt, és percenként kapott még egy percet. A túlélő az élet ravaszságának a cinkosa. Ez a föld, mai tudásunk szerint, magányos, és az élet rajta kivételes. Részt veszünk az emberiség kalandjában, és próbáljuk megérteni. A Föld polgárai vagyunk, földi hazafiak, hétmilliárdnyian. Adjunk-e bevándorlási engedélyt más bolygókról érkezőknek? Az élő előtt rejtve van a jövő, a múlt pedig az amnézia hótakarója alatt pihen. Húzom magamat a

poros járdán, nem tudhatom a többiek helyett, hogy mi a jó nekik, de elmondhatom, hogy nekem mi a jó: nézni a lombon át az eget, majd valamivel lejjebb az emberek és az állatok mesterkedését. Az élet megoldja magát, a gyerekek tudnak szüleik nélkül is játszani. Elővigyázatosan, csendesen és csak a döntő pillanatban közbelépni! Azt látom szépnek, ami van. A visszapillantó tükörben a valóságból mese lesz. Megeshet, hogy magam sem tudom, hova megyek, és mit akarok ott tenni és elérni. Az is elképzelhető, hogy egy hang a zsebemből olyan utasításokat ad nekem, amelyekről nem is sejttem, hogy honnan jönnek. A navigátorhang közli velem, hogy megérkeztem a főtéren a nagykávéházba. Itt vagy, megnyugodhatsz, mondja, beteljesült a vágyad. Ez a nyugalom azonban nem lehet más, mint ideiglenes. Ez még nem az elfekvő osztály, és még nem a végstáció tapintatos kórterme. Menned kell tovább, mert itt nem vagy biztonságban. Itt nem vagyok biztonságban? Hallok egy hangot: „Én vagyok a te őrző angyalod, a fehér, de tudjad, hogy mögötted szökdécsel a fekete is, a halálos angyala, aki bámulatos metamorfózisokra képes. Mindig veled van az őrződ és az üldöződ, a fehér és a fekete, aki minden pillanatban elkaphatja a grabancodat. Minden pillanatban megállhat a levegő a torkodban, de addig menj a helyes úton, amelyet jó anyád és tiszteletre méltó apád kijelölt neked.”

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2018-ban
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Szegő János
Kézirat-előkészítő Balogh Emerencia
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 8928
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3762 1